

Asia: VN/16546/2022

Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavien toimenpiteiden selvittäminen

Näkemykset itäisen Suomen elinvoimasta

1. Mitkä ovat merkittävimmät muutokset toimintaympäristössäsi sodan alkamisen jälkeen? (mikäli mahdollista perustele esim. tilastotiedoin ja tutkimusten valossa)

- 1) Itä-Suomen turvallisuuspoliittinen asema on muuttunut. – valtion investoinnit turvallisuusteknologiaan ja erityisesti Itä-Suomeen
- 2) Itä-Suomen aluekehittämisen lähtökohdat ja aluetalouden rakenteet ovat muuttuneet
 - a. Itä-Suomen maakunnilla on ollut tiivistä yhteistyötä aluetalouden näkökulmasta kaupan, matkailun, koulutuksen, raaka-aineiden, kulttuurin ja TKI-toiminnan aloilla. Näiden osalta vaikutukset näkyvät voimakkaimmin rajamaakunnissa, mutta vaikutukset tuntuvat myös Pohjois-Savon maakunnan alueella (erityisesti matkailu ja siihen liittyvä kauppa, investoinnit matkailukohteisiin sekä raaka-aineiden saatavuus energiateollisuudelle)
 - b. Itä-Suomessa on yksittäisiä yrityksiä, joiden liiketoiminnasta Venäjä/Valko-Venäjä/Ukraina muodostaa merkittävän osan (esim. Ponsse ja Olvi 20 %), näiden markkinaosuuksien menetysten korvaaminen edes keskipitkällä aikavälillä voi olla haastavaa. Nämä voivat näkyä työllisyydessä kohtalaisen lyhyelläkin aikavälillä. Venäjän kaupan menetys vaikuttaa myös alihankintaketjuihin, jotka ovat varsin laajat Pohjois-Savossa, mutta ulottuvat myös maakunnan ulkopuolelle. Korvaavien tuotteiden löytymiselle verkostossa turvataan osaavan työvoiman työllistyminen ja yritystoiminnan jatkuvuus alueella.
 - c. Kriittisiä haasteita ovat Itä-Suomen logistinen asema ja saavutettavuus (Saimaan kanava, etäisyydet Euroopan ja maailmanmarkkinoilta), etäisyys kansainvälisiltä vientimarkkinoita kasvoi eksponentiaalisesti Venäjän markkinan ja rajojen sulkeuduttua ja polttoaineiden kallistumisen vuoksi + energian saatavuus ja siihen liittyvät kytkennät (venäläinen puu ja kaasua, nähtävä myös osittaisena mahdollisuutena vähentää fossiilista riippuvuutta ja satsata omaan biokaasutuotantoon)
 - d. Yhteydet idän suuntaan ovat poikki ja myös yhteydet muihin suuntiin ovat heikot. Liikennöinti Saimaan kanavalla on käytännössä kokonaan pysähtynyt. Kuljetukset ovat siirtyneet maanteille – Investointien suuntaaminen maantie- ja raideliikenteeseen (Karjalan ja Savon radan pullonkaulojen poistaminen).

- e. Energiahinnan nousu ja kuljetuskustannusten kasvu tulevat näkymään erityisesti Itäisen Suomen yritysten kustannuskilpailukyvyssä.
- f. Alueen infran toimivuus on oleellista mm. alueen merkittävästi kokoaan suuremman ruoka- ja elintarviketuotannon osalta. Tällä on huoltovarmuuden kannalta selvästi aiemmin tunnistettua suurempi merkitys. Pohjois-Savon maatalouden merkitys kansallisesti huomattavan suuri – investointien jatkuvuus ja tilojen kannattavuuden turvaaminen haastavassa kustannuskriisissä on oleellista
- g. Maariski lisääntynyt sijoittajille, sijoittumisille ja matkailijoille koko Suomen osalta. Otettava huomioon maariskin jakautuminen myös maan sisäisesti: oletettu riski kasvaa merkittävimmin Itä-Suomen osalta.
- h. Vaikutukset ovat heijastuneet Itä-Suomen kalatalouteen erityisesti siten, että venäläisten turistien määrä on vähentynyt/romahtanut ja tämä näkyy erityisesti rajalle sijoittuvassa kalakaupassa (esim. Disas Fish) sekä kalastusmatkailussa. Venäjälle suunnatun poikastuotannon päättyminen tuo isoja muutoksia alalle.

2. Mistä löytyvät itäisen Suomen uudet elinvoiman lähteet?

Itäisen Suomen elinvoiman lähteet perustuvat jatkossakin samoihin tukipilareihin, joiden varaan kehittämistä on aiemminkin rakennettu. Painopisteet saattavat osittain muuttua eri alojen osalta muuttuneesta tilanteesta johtuen. Lisäksi uusien vientimarkkinoiden etsiminen sekä mm. turvallisuusteknologian ja kehityksen mahdollisuudet tulee nostaa esille. Pohjois-Savon osalta merkittävät elinvoiman lähteet:

- metsä- ja kaivostalous/-teollisuus sekä siihen kytkettynä kestävään bio- ja vesiosaaminen
- kone- ja energiateollisuus
- ICT-sektori
- hyvinvointiteknologia
- maatalous ja elintarvikkeet
- matkailu

Hyödynnetään yliopiston ja ammattikorkeakoulujen panostuksia ja kehittämistä mm. metsätieteellisen ja sitä kautta erilaisten puuteollisuuden kehittämisen sekä uusien tuotteiden kehittämisen panostukset. Lääketeollisuuden edelleen kehittäminen sekä tutkimus ja sen tuotteistaminen tarjoaa itäiselle Suomelle mahdollisuuksia. Elintarviketutkimuksen ja uusien tuotteiden kehittäminen (mm. marjojen osalta) ja jalostusarvon parantaminen edelleen.

3. Esittele kolme vaikuttavinta ratkaisua perusteluineen itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi

- Uuden tilanteen vaatimat logistiikkaratkaisut, joilla turvataan alueen yritysten, tavaroiden ja ihmisten liikkuvuus ja parannetaan heikentyneitä Itä-Suomen kilpailukykyä -> aiempaan verrattuna

nyt korostuvat etelään ja länteen (rannikko) suuntautuvat reitit, sekä rautatieliikenteen että maantieliikenteen osalta sekä alueen sisäisen liikenteen infran kunnossapidon tason varmistaminen

o vaikuttavimpia toimenpiteitä olisivat lisäksi POS ELYn toimialueella tiestön korjauksien tehostamiseen liittyvät ratkaisut, jotka turvaisivat vuosittain noin 500 kilometrin päällystysohjelman toteuttamisen ja mahdollistaisivat merkittävän lisäyksen alueurakoissa tehtäviin sorateiden kulutuskerroksen vahvistamiseen (sorastukset) sekä kuivatuksen parantamisiin (ojitukset) - muutoin kilpailukyky heikentyy myös näistä syistä. Kyseisillä korjauksilla varmistetaan alueen maa- ja metsätalouden kuljetukset mm. puunkuljetukset, maito- ja rehukuljetukset.

- Itä- Suomen uudet vientimarkkinat ja niiden tukeminen

o vihreän siirtymän investointien, terveysteknologian, turvallisuusteknologiaosaamisen vauhdittaminen (ml. Invest In) (esimerkiksi Aluepolitiikan uudet tuulet – Itä-Suomen merkitys Suomen turvallisuudelle, tulisi näkyä keskittämispäätöksissä? Esim. Turvallisuusteknologian osaamiskeskus Itä-Suomeen tms Kyberosaamisen tai teknologiaosaamisen koulutusohjelmien lisääminen Itä-Suomessa ?)

o Visit Lakeland, kansainvälinen turvallinen matkailu

Patrikainen Pasi
Keski-Suomen ELY-keskus

Kaipiainen Juha
Pohjois-Savon ELY